

JM AB
kerstin.westling@jm.se

Meddelande om resultat av arkeologisk förundersökning av fornlämningarna L1996:7578, L1996:7584, L1996:7585, L1996:7586, L1996:7587 och L1996:7588 inom fastigheterna Tölö 6:4, 3:2, 3:3, Tölö socken, Kungsbacka kommun i Hallands län

2022-01-04 beslutade Länsstyrelsen om tillstånd till ingrepp i fornlämning inom rubricerade fornlämningar.

Arkeologerna, Statens Historiska Museum, har som framgår av bifogad preliminär redovisning nu slutfört den arkeologiska förundersökningen.

Vid fornlämningarna **L1996:7587 och L1996:7587** påträffades boplatslämningar, men dessa bedöms inte inneha så pass stort informationsvärde att ytterligare arkeologiska insatser är av nöd. Lagstadgat skydd enligt **2 kap 1 § Kulturmiljölagen upphör härmed** för fornlämningarna L1996:7578 och L1996:7587. Fornlämningarna L1996:7578 och L1996:87 kommer registreras som *Undersökt och borttagen*. Länsstyrelsen kan därför meddela att inget hinder längre föreligger ur arkeologiskt hänseende att den förundersökta ytan för L1996:7587 och L1996:7587 **tas i anspråk för avsett ändamål**.

Inom fornlämningen **L1996:7588** påträffades förhistoriska anläggningar i form av stolphål, gropar, härdar och kulturlager. I den södra delen av L1996:7588 påträffades mesolitiska flintor såsom avslag, kärnor, en borrh och en kniv. Arkeologerna SHM gör bedömningen att fornlämningen L1996:7588 bör delas i två fornlämningar, där den norra delen av fornlämningen innehåller en boplatslämning från brons- eller järnålder, medan den södra i huvudsak utgörs i huvudsak av en stenåldersboplat. Den nya stenåldersboplatsen kommer registreras med fornlämningsnummer **L2023:5183**. Lagstadgat skydd enligt **2 kap 1 § Kulturmiljölagen kvarstår för såväl L1996:7588 som för L2023:5183**.

Fornlämningen **L1996:7584**, grav, utgår som grav då lämningen i stället bedömdes som ett röjningsröse. Röset L1996:7584 bedöms vara sentida och **omfattas därför ej längre av lagskydd enligt 2 kap 1 § Kulturmiljölagen**.

2023-10-05

4039-2021

Fornlämningen **L1996:7585**, flatmarksgrav utgår som fornlämning. Graven påträffades inte igen, men det bedöms att det som tidigare tolkats som grav möjligen kan vara en anläggning som ingår i boplatslämningen L1996:7586 eftersom det inom boplatsen påträffades anläggningar med brända ben. Flatmarksgraven L1996:7585 omfattas **ej längre av lagstadgat skydd enligt 2 kap 1 § Kulturmiljölagen.**

Inom fornlämningen **L1996:7586**, boplats, påträffades anläggningar såsom stolphål, kulturlager, härदार och rännor. Rännorna innehöll kol, brända ben, flinta och bränd lera. I det fyndförande lagret påträffades ett flintmaterial av hög kvalité med fynd såsom avslag, spån, tvärpilar, del av tunnbladig yxa, slipade yxfragment samt keramik. Boplatslämningen L1996:7586 omfattas av fortsatt **lagstadgat skydd enligt 2 kap 1 § Kulturmiljölagen.**

Länsstyrelsen får därför meddela att innan området kan tas i anspråk för avsett ändamål **måste fornlämningarna L1996:7586, L1996:7588 och L2023:5183 underkastas arkeologisk undersökning enligt 2 kap 12 § Kulturmiljölagen.** Omfattning och kostnader för arkeologisk undersökning av dessa fornlämningar kan ej bedömas förrän rapport över förundersökningen föreligger.

Arkeologerna SHM arbetar med att färdigställa rapport över genomförd arkeologisk utredning.

Tillstånd till ingrepp i fornlämning söks hos länsstyrelsen.

Ola Kadefors

Slutredovisning gällande arkeologisk förundersökning av Tölö, L1996:7578, L1996:7584, L1996:7585, L1996:7586, L1996:7587 och L1996:7588 inom Tölö 6:4, 3:2, 3:3, Kungsbacka, Länsstyrelsens Dnr: 431-4039-2021

- Fornlämningsnummer L1996:7578, L1996:7584, L1996:7585, L1996:7586, L1996:7587 och L1996:7588
- Datum för fältarbete: 2023-09-11 till 2023-09-19
- Bilaga 1–3. Kartor med aktuella undersökningsområden, fornlämningarnas nya utbredning och schakt markerade.

Arkeologisk undersökning

Under september 2023 genomfördes en arkeologisk förundersökning av fornlämningarna L1996:7578, L1996:7584, L1996:7585, L1996:7587, L1996:7586 och L1996:7588, i Tölö, Kungsbacka. Fornlämningarna utgjordes av fyra boplatser, en stensättning och en flatmarksgrav som upptäcktes vid en utredning 2016. Vid förundersökningen 2023 fastställdes och avgränsades tre boplatser, en mesolitisk, en neolitisk och en metalltida.

Resultat förundersökning

Terräng

Förundersökningsområdena låg på ett höjddparti norr om Söderåns dalgång, i anslutning till ett låglänt område med småskaligt jordbruk med åkermark, hagmark och skogsmark.

L1996:7578

Beskrivning

- Sammanlagt grävdes ett cirka 68 kvadratmeter stort område med grävmaskin. Förundersökningsområdet avgränsades av en slänt med bergknallar i väster. Vid utredningen påträffades en härd och en kokgrop.
- Inga ytterligare lämningar påträffades inom förundersökningsområdet.

L1996:7584, L1996:7585 och L1996:7586

Beskrivning

- Sammanlagt grävdes ett cirka 246 kvadratmeter stort område med grävmaskin. I undersökningsområdet ingick en stensättning, en flatmarksgrav och en boplatz. Området avgränsas av topografi, sluttningar runt om i stort sett hela området förutom i norr och nordväst där området avgränsas av berg.
- Efter avverkningen visade det sig att stensättningen L1996:7584 mestadels låg direkt på berg. Vid schaktning påträffades dock samlingar mesolitiska flintavslag i bergsskrevorna i berget. Fornlämningen avskrivs som grav.
- Boplatzen L1996:7586 (Boplatz 3 på kartan) innehöll ett större fyndförande lager där neolitisk flinta påträffades, som fanns i de flesta schakten. I schakten framkom också två rännor som fortsatte utanför undersökningsområdet. Rännorna innehöll fläckvis kol, sot, brända ben, bränd lera och flinta, och uppvisar varierande djup och bottenform, (0,05 – 0,17 m, flack i

schakt OS204, spetsig i OS243). Härदार och stolphål påträffades också, sammanlagt runt 15 anläggningar. Både fynd och anläggningar är mest frekventa i västra delen av undersökningsområdet, rännorna fortsätter i väster. Boplatsen fortsätter med största sannolikhet utanför förundersökningsområdet.

- Det tidigneolitiska flintmaterialet består av avslag, spån, skrapor, tvärpilar, slipade yxfragment. En fragmenterad tunnbladig yxa i bergart påträffades också. Fyndmaterialet innehåller sparsamt med keramik, men bland bitarna finns en större skärva med bottenkant samt en mynningsbit.
- Flatmarksgraven L1996:7585 påträffades inte igen. Det är inte uteslutet att det som påträffades under utredningen i själva verket är en del av rännan, då beskrivningen stämmer överens med fyllningen i rännan.

L1996:7587

Beskrivning

- Sammanlagt grävdes ett cirka 327 kvadratmeter stort område med grävmaskin. Området avgränsades av ett impediment i nordväst. På utredningen påträffades två urlakade härदार, ett kulturpåverkat lager som innehöll slagen flinta och två gropar.
- Vid schaktning påträffades 66 anläggningar, främst stolp- och störhål av varierande storlek. Härदार och det fyndförande lagret påträffades också. Utöver vad som förefaller vara rester efter gårdsgårdar/hägnader syns inga tydliga strukturer bland stolphålen. Anläggningarna är mest frekventa i norra kanten av förundersökningsområdet, och verkar fortsätta åt norr. Platsen tolkas främst som tillfällig aktivitets/boplatsområde. Vidare undersökning av platsen förväntas inte ge några ytterligare resultat som kan bidra till tolkningen.

L1996:7588

Beskrivning

- Sammanlagt grävdes ett cirka 1005 kvadratmeter stort område med grävmaskin. Utöver det maskingrävdes ett djupschakt som syftade till att klargöra stratigrafien inom boplatsen. Då delar av området ska bli grönområde vid kommande exploatering avverkades ingen vegetation inom fornlämningen. Ett mindre område där bekämpning av invasivt ogräs pågår undantogs också schaktning.
- Förundersökningen resulterade i att L1996:7588 blev två boplatser med nya begränsningar.
- Boplats 1 ligger på ett flackt höjddparti som avgränsas av en våtmark i väster och en sluttning i öster. Boplatsen innehöll ett 60-tal anläggningar; stolphål och gropar. I öster kom ett eldpåverkat aktivitetsområde med ett tjockt lager innehållandes kol, sot och skörbränd sten.
- Boplats 2 ligger i en sydöstslänt och innehöll ett 20-tal anläggningar; härदार, gropar och stolphål, samt mesolitisk flinta och bränt ben. Flintorna påträffades i ett kulturlager som undersöktes genom handgrävning av kvadratmeterstora grävenheter. Flintmaterialet utgörs av avslag, kärnor, en skrapa, en borr och en kniv. SGUs kartor över strandlinjeförskjutningen visar att boplatsen var förhållandevis strandnära under mellanmesolitikum.

Antikvarisk bedömning

- L1996:7578 och L1996:7587 betraktas som undersökta och borttagna efter den arkeologiska förundersökningen.
- L1996:7584 utgår som fornlämning.

- L1996:7588 har blivit två olika boplatser och bör omfattas av slutundersökning om fortsatt exploatering är aktuell. Det är inte uteslutet att boplatserna fortsätter där grönområdena planeras och avverkning inte genomfördes.
- L1996:7586 har fått en ny utbredning och bör omfattas av slutundersökning om fortsatt exploatering är aktuell. I utbredningen ingår även området runt L1996:7584 där mesolitisk flinta påträffades. Även området norr och väster om undersökningsområdet bör ingå.
- L1996:7585 ingår i L1996:7586. Det är inte uteslutet att det som tolkades som flatmarksgrav i själva verket är en del av fyllningen i rännan, men det är heller inte uteslutet att rännan har använts för begravningar i något skede.

Kajsa Andreasson
Arkeologerna
Mölndal, 3 oktober 2023

